

Halvårsrapport for utdanning høsten 2024

Spesialutsending for utdanning Mads Gravås

Brussel, 6. januar 2025

Contents

Innledning og oppsummering.....	2
Ny Europakommisjon og prioriteringer for de neste fem år	3
Ny Europakommisjon 2024-2029	3
Det europeiske råd - Strategisk agenda 2024-2029	4
Europakommisjonens politiske prioriteringer 2024-2029	5
Draghi-rapportens del om utdanning og kompetanse.....	5
Overordnet budskap.....	6
Analyse og anbefaling om fremtidig politikk.....	6
Rådets arbeid høst 2024.....	10
Det ungarske formannskapet.....	10
Uformelt konkurransevnerådsmøtet Budapest 16-17. september 2024	10
Rådsanbefaling om attraktive karrierer i høyere utdanning.....	11
Rådskonklusjoner om strategiske partnerskap i utdanning.....	11
Policydebatt om fremtidens ferdigheter og konkurransekraft gjennom høyere utdanning	12
Forventninger fremover	13
Polsk formannskap vår 2025	13
Rådskonklusjoner og rådsanbefalinger	14
Møter/konferanser.....	14
Ny trio Polen-Danmark-Kypros.....	14
Europakommisjonen	14

Innledning og oppsummering

Høsten har vært en periode mellom to mandatperioder for Europakommisjonen og Europaparlamentet. Det nye kommisjonskollegiet tiltrådte 1. desember 2024. Hovedmålsetningen for den nye kommisjonen er å styrke europeisk velstand, sikkerhet og demokrati, spesielt gjennom styrket konkurransekraft som særlig må baseres på en vellykket digital og grønn omstilling. En grunnlinje i kommisjonspresident von der Leyens nye kommisjon er at det skal tenkes og jobbes på tvers.

Utdanning og forskning sorterer ikke lengre under en felles kommisær. Det er Eksekutiv visepresident Roxana Mînzatu for «Sosiale rettigheter og ferdigheter, kvalitetsjobber og beredskap» (Executive Vice-President (2024-2029) Social Rights and Skills, Quality Jobs and Preparedness) som har ansvaret for utdanning i perioden 2024-2029.

Eksekutiv visepresident Mînzatu skal, sammen med andre kommisærer, lede arbeidet med å styrke Europas humankapital. Det å støtte mennesker, styrke Europas samfunns- og sosiale modell vil være viktig, og Europas samfunn og sosiale modell fremheves som en forutsetning for Europas konkurransekraft og det grønne og digitale skiftet. Behovet for å investere i utdanning og kompetanse gjennom hele livet, fremheves i Strategisk agenda 2024-2029, Europakommisjonens politiske prioriteringer 2024-2029 og i Draghi-rapporten. Som uttrykt av Draghi avhenger Europas konkurransekraft avhenger av dets evne til å håndtere nåværende og fremtidig mangel på kompetanse. Kompetanse- og utdanningspolitikken vil derfor bli viktig og allerede 5. mars 2025 har Europakommisjonen varslet at «Union of Skills», en kompetanseunion, skal behandles på kommisjonskollegiemøtet.

Det ungarske formannskapet har vært preget av manglende deltakelse på politisk nivå fra medlemslandene og Europakommisjonen. Møtene har likevel gått sin gang og det ungarske formannskapet har vedtatt rådskonklusjoner om strategiske partnerskap innen utdanning og opplæring, rådsanbefaling attraktive og bærekraftige karriereveier innen høyere utdanning. Sistnevnte rådsanbefaling er den del av den såkalte høyere utdanningspakken om en fremtidig europeisk grad i høyere utdanning lagt frem av Europakommisjonen 27. mars 2024.

Det polske formannskapets overordnede prioritering er sikkerhet. På utdanningsområdet planlegger formannskapet rådskonklusjoner om inkluderende utdanning, en resolusjon om en «blueprint» for en europeisk grad i høyere utdanning og rådskonklusjoner om et Europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning. Med det polske formannskapet i Rådet innledes også neste trio (Polen, Danmark og Kypros) som varer til 30. juni 2026.

Denne halvårsrapporten tar for seg Europakommisjonen og Rådets arbeid høsten 2024 og forventinger fremover. I 2025 vil den nye kommisjonen skal starte på sitt ambisiøse program og i løpet av året forventes forslag til neste programperiode av Erasmus+ (2028-2034) å komme. Europakommisjonen har varslet et skifte fra et programfokus til et mer policyfokus for EU-programmene i neste programperiode, med andre ord at programmene i enda større grad skal brukes strategisk for å oppnå politiske mål.

Ny Europakommisjon og prioriteringer for de neste fem år

Nedenfor følger en omtale av ny Europakommisjon 2024-2029. I tillegg følger en omtale av Strategisk Agenda 2024-2019, Europakommisjonens politiske prioriteringer 2024-2029 og om Draghi-rapportens del om utdanning og kompetanse. Det er en klar sammenheng her, med hva som er gitt Eksekutiv visepresident Mînzatu og andre kommisærer i oppdrag.

Ny Europakommisjon 2024-2029

Det nye kommisjonskollegiet¹ tiltrådte 1. desember 2024 etter at Europaparlamentet 27. november godkjente von der Leyen II-kommisjonen i en egen avstemning. 370 av parlamentets medlemmer stemte for, 282 mot og det var 36 blanke stemmer. Dette er det minste flertallet noe kommisjonskollegium har fått siden Parlamentet fikk rett til å godkjenne i 1993.

En grunnlinje i kommisjonspresident von der Leyens nye kommisjon er at det skal tenkes og jobbes på tvers. Hovedmålsetningen er å styrke europeisk velstand, sikkerhet og demokrati, spesielt gjennom styrket konkurransekraft som særlig må baseres på en vellykket digital og grønn omstilling. Samtlige kommisærer vil berøres av og være involvert i arbeidet som skal gjøre EU mer konkurransedyktig, og denne tverrgående profilen har drevet frem en mer flytende kommisjonsstruktur der overlapp, samarbeid og helhetlig perspektiv skal være marsjordren. Alle kommisærene skal dessuten levere på FNs bærekraftsmål og ta hensyn til rapporter som Draghi-rapporten (konkurranseevne), Niinstö-rapporten om Europas sivil- og militære beredskap² og Letta-rapporten (indre marked)³ som trekker frem forskning, innovasjon og utdanning frem som en femte frihet.

Utdanning sorterer under eksekutiv visepresident Roxana Mînzatu for «Sosiale rettigheter og ferdigheter, kvalitetsjobber og beredskap» (Executive Vice-President (2024-2029) Social Rights and Skills, Quality Jobs and Preparedness)⁴. Mînzatu sitt ansvarsområde er formulert i kommisjonspresident von der Leyens oppdragsbrev (mission letter)⁵. Hver av kommisærene vil hvert halvår ha et strukturert rapporteringsmøte med kommisjonens president von der Leyen for å måle fremdrift på sine områder.

Eksekutiv visepresident Mînzatu skal lede arbeidet med å styrke Europas humankapital. Hun skal jobbe med andre kommisærer med å støtte mennesker og styrke Europas samfunns- og sosiale modell. Europas samfunns- og sosiale modell er en forutsetning for Europas konkurransekraft og det grønne og digitale skiftet.

¹ Du finner oversikt over hele kommisjonskollegiet [her](#).

² Du kan lese mer om Niinstö-rapporten [her](#).

³ Den tidligere italienske statsministeren Enrico Letta leverte i april 2024 en rapport om fremtiden for det indre marked³. I Lettas rapport trekkes forskning, innovasjon og utdanning frem som en femte frihet, og det europeiske utdanningsområdet, en kommende mulig europeisk grad, europeiske universiteter og Erasmus+ for «alle» på videregående skole nevnes spesielt. Du kan lese Lettas rapport [her](#).

⁴ Før høringen i Europaparlamentet og ved utsendelse av oppdragsbrevene til de foreslåtte kommisærene var Roxana Mînzatu foreslått som eksekutiv visepresident for mennesker, ferdigheter beredskap». Før visepresident Mînzatu tok ordet under høringen i Europaparlamentet 12. november uttrykte begge komitéledere for CULT og EMPL misnøye med tittelen på porteføljen, som de mente ikke gjenspeilte behovet for å fokusere på sysselsetting og sosiale rettigheter, og heller ikke nevner utdanning. Begge komiteene uttrykte håp om at tittelen kunne endres, og det ble det delvis.

⁵ Kommisjonspresident von der Leyens oppdragsbrev (mission letter) til eksekutiv visepresident Roxana Mînzatu kan leses [her](#).

Mînzatu har ansvaret for følgende området på utdannings- og kompetanseområdet:

- Lede arbeidet (i samarbeid med andre kommissærer) knyttet til å bidra til å tette ferdighets- og arbeidsmarkedsgapene som hindrer produktivitet og konkurranseevne.
- Sette søkelys på utdanning og opplæring og muligheter innen teknologi og innovasjon.
- Gi unge mennesker større ansvar, og spesielt støtte dette gjennom Erasmus+. Dette nevnes sammen med å støtte unge mennesker og sikre rettferdighet mellom generasjoner, og unges mentale helse.
- Lede arbeid med å skape en kultur for beredskap «a new culture of preparedness». Å koble dette til arbeid med fremtidsrettet politikk «strategic foresight» nevnes i denne sammenheng.

Eksekutiv visepresident Mînzatu vil bli ansvarlig for å utvikle og bygge opp en kompetanseunion «Union of Skills». Å samle inn og utnytte detaljerte data om kompetansebehov, ('skills intelligence') for å utforme ny kompetansepolitikk er viktig i så henseende.

Mînzatu er i tillegg blant annet gitt ansvaret for:

- Lede arbeidet med Det europeiske utdanningsområdet, og drive frem en felles tilnærming til læringsmobilitet, kvalitet og inkludering. Hun skal bruke de verktøy hun har til rådighet inkludert å styrke Erasmus+.
- Jobbe videre med å utvikle en europeisk grad innen høyere utdanning, stimulere ferdighets-akademier og partnerskap, samt støtte de europeiske universitetsalliansene.
- Forberede et initiativ for portabilitet av ferdigheter «Skills Portability Initiative».
- Bidra til legal migrasjon gjennom et fremtidig «Talent Pool».
- Utvikle en europeisk strategi for yrkesfag (VET).
- Utvikle en handlingsplan for grunnleggende ferdigheter i STEM⁶.
- Fortsette arbeid med EUs kompetansepakt.
- Ansvar for å utvikle en EU-agenda for lærere og lansere en europeisk allianse for skoler for å bedre samarbeid og mobilitet på tvers av land.

Det europeiske råd - Strategisk agenda 2024-2029

Det europeiske råd (DER) vedtok torsdag 27. juni 2024 en strategisk agenda⁷ for perioden 2024-2029. Strategisk agenda handler om EUs politiske prioriteringer som vedtas av EUs stats- og regjeringsledere hvert femte år i sammenheng med valget til Europaparlamentet og i forkant av utnevnelsen av ny EU-kommisjon.

Den strategiske agendaen vil ha tre hovedpilarer:

1. Et fritt og demokratisk Europa.
2. Et sterkt og sikkert Europa.
3. Et velstående og konkurransedyktig Europa.

Den strategiske agendaen skal bidra til å gjøre Europa mer suverent og bedre rustet til å håndtere fremtidige utfordringer. Den strategiske agendaen skal bidra til å gjøre Europa mer suverent og bedre rustet til å håndtere fremtidige utfordringer.

Den tredje pilaren i den strategiske agendaen "Et velstående og konkurransedyktig Europa" inneholder fire underkategorier; 1) Styrke konkurranseevnen, 2) Sikre den grønne og digitale omstillingen, 3) Fremme et innovasjons- og bedriftsvennlig miljø og 4) Gå fremover/avansere

⁶ Science, technology, engineering, and mathematics (STEM).

⁷ Les mer om EUs strategiske agenda [her](#).

sammen. Utdanning og kompetanse nevnes under punkt 4 og her legges det vekt på at økonomisk vekst må komme alle borgere til gode og at den sosiale dimensjonen i EU må opprettholdes slik at alle kan dra nytte av den grønne og digitale omstillingen. Behovet for å investere i utdanning og kompetanse gjennom hele livet og talentmobilitet i og utenfor Europa fremheves.

Europakommisjonens politiske prioriteringer 2024-2029

Europakommisjonens president Ursula von der Leyen presenterte 18. juli 2024 sine politiske prioriteringer for perioden 2024-2029 under overskriften «Europe's Choice»⁸. Hun skisserer følgende overordnede prioriteringer:

1. Bærekraftig velferd og konkurransevne.
2. En ny æra for europeisk forsvar og sikkerhet.
3. Støtte mennesker, styrke våre samfunn og vår sosiale modell.
4. Bevare vår livskvalitet: matsikkerhet, vann og natur.
5. Beskytte vårt demokrati, bevare våre verdier.
6. Et globalt Europa: utnytte («leverage») vår makt og våre partnerskap.
7. Leve i fellesskap og forberede unionen på fremtiden.

Utdanning og kompetanse nevnes flere steder i de politiske retningslinjene og spesielt under prioritering 1 og «*A new plan for Europe's sustainable prosperity and competitiveness*» og «*Tackling the skills and labour gaps*». Europakommisjonen ønsker blant annet å etablere:

- «*Union of skills*» som skal sette søkelys på investeringer, livslang læring, re-kvalifisering og godkjenning av ulike typer opplæring.
- Livslang læring skal være en integrert del i hele utdanning- og karriereløpet.
- Bedre grunnleggende ferdigheter og vil foreslå en «*STEM Education Action Plan*» hvor blant annet kvinner og jenter vektlegges.
- Europakommisjonen ønsker en europeisk strategi for yrkesfag (VET).
- Legger vekt på at finansiering knyttet til kompetanse møter arbeidslivets behov og støtter opp under det grønne- og digitale skiftet.
- Ta Initiativ til et «*Skills Portability Initiative*».

De europeiske universitetsalliansene ses på en rolle i å tiltrekke Europa talenter i samarbeid med næringslivet og departementer med ansvar for forskning og høyere utdanning. Utdanning nevnes også inn under migrasjon og partnerskap for talenter. Det er uklart hva konkret Europakommisjonen legger i at de sier «*de ønsker å styrke Erasmus+ slike at flere kan ta del i Erasmus+ og nevner yrkesfag spesielt*». Erasmus+ skal gjennom forhandlinger med EUs medlemsland, så hvorvidt Erasmus+ styrkes er uklart, men Europakommisjonens ambisjon noteres.

Draghi-rapportens del om utdanning og kompetanse

Den tidligere italienske statsministeren og sentralbanksjefen i Den europeiske sentralbanken (ECB) Mario Draghi overleverte mandag 9. september 2024 rapporten «The future of European competitiveness»⁹ til kommisjonspresident Ursula von der Leyen. Mandatet for rapporten ble gitt av Europakommisjonen høst 2023, og rapporten er utarbeidet med bistand fra Kommisjonen. Rapporten

⁸ De politiske retningslinjene for perioden 2024-2029 finnes [her](#).

⁹ Draghi-rapporten kommer i to deler: en del A [sammendragsoversikt](#) (66 sider) og en del B [utvidet versjon med analysedel](#). (327 sider). Ferdigheter, kompetanse og utdanning er i hovedsak omtalt i del B og kapittel 2 under overskriften «*Closing the skills gap*».

skisserer en handlingsplan for å styrke konkurransevnen i Europa med konkrete politiske anbefalinger.

Overordnet budskap

Draghi beskriver utfordringene for europeisk økonomi som store og akutte, og at økt vekst er et være eller ikke være for Europa slik vi kjenner det.

Draghi foreskriver EU følgende medisin:

1. lukk innovasjonsgapet til USA og Kina
2. avkarbonisering på en måte som gir næringslivet økt konkurransekraft
3. øke sikkerhet og redusere avhengighet (selv om dette koster).

Draghi-rapporten fremhever at ferdigheter og kompetanse er grunnlaget for en blomstrende og konkurransedyktig økonomi. Europeiske bedrifter står imidlertid ovenfor en betydelig mangel på kompetanse i absolutt forstand, samt mangel på rett kompetanse. Draghi-rapporten legger til grunn at mangelen på kompetanse vil trolig forverres i fremtiden, dersom vi ikke klarer å tette dette gapet. Europas konkurransekraft avhenger av dets evne til å håndtere nåværende og fremtidig mangel på kompetanse.

For å øke fremtidig kompetanse, er innsats på alle utdanningsnivåer nødvendig. Mangel på kompetanse er en utfordring allerede nå og om utviklingen forsetter vil tendensen forsterke seg, og ifølge Draghi klarer ikke utdanningssystemene å forberede fremtidig arbeidskraft spesielt på den teknologiske utviklingen. Utdanning er nasjonal kompetanse, men EU yter likevel en ikke ubetydelig finansiell bistand for å støtte utdanning og kompetanseutvikling i medlemsstatene. Imidlertid har disse investeringen gitt begrensede resultater ifølge Draghi. Draghi anbefaler derfor at EU gjennomgår dagens politiske tiltak på at det er avgjørende å revurdere ikke bare hvor mye penger som bevilges til utdanning og opplæring, men i enda større grad måten pengene brukes på. Politikken bør være mer strategisk, fremtidsrettet og rettet inn mot kommende mangel på kompetanse. Styringen av utdanningspolitikken også på EU-nivå blir dermed viktig, mener Draghi-rapporten. Draghi nevner imidlertid at Europa har et godt utgangspunkt når det gjelder utdanning og kompetanse, men Europa sakter akterut og det er viktig å tette dette gapet. Og det nevnes også at selv om Europa skal jobbe for å tette gapet til f.eks. USA er det viktig å hegne om alles rett til utdanning og den rolle utdanning spiller for sosial inkludering. Hvilken rolle kunstig intelligens spiller innen utdanning er også viktig å følge nøye.

Analyse og anbefaling om fremtidig politikk

Draghi-rapporten legger følgende premisser til grunn for sin analyse¹⁰:

- Ferdigheter og kompetanse er grunnlaget for en blomstrende og konkurransedyktig økonomi.
- Europeiske bedrifter står ovenfor en betydelig mangel på kompetanse og mer spesielt rett kompetanse.
- Mangelen på kompetanse vil sannsynligvis forverres i tiden fremover.
- Europas konkurransekraft avhenger av dets evne til å håndtere nåværende og fremtidig mangel på kompetanse.

¹⁰ Se nærmere omtale på side 262-226 i [del B utvidet versjon med analysedel](#), for nærmere omtale av hvilke premisser Draghi-rapporten legger til grunn for sin analyse og årsakene til Europa negative utvikling.

Årsakene til denne utviklingen er ifølge Draghi-rapporten:

1. Gradvis dårligere resultater i utdanningssystemet.
2. Krypende yrkesaktiv befolkning.
3. Begrenset grad av voksenopplæring.
4. Lav mobilitet på arbeidsmarkedet.
5. Dårlige arbeidsforhold.

EU yter som kjent ikke en ubetydelig støtte til for å støtte utdanning og kompetanseutvikling i medlemsstatene, noe tabellen nedenfor bekrefter¹¹.

FIGURE 8
EU investment in skills

PROGRAMME	ESTIMATED INVESTMENT (IN EUR BILLION) DURING THE 2021-2027 PROGRAMMING PERIOD
European Social Fund Plus (ESF+), not including national co-financing	40.4
RRF	41.7
Erasmus+	16.2
InvestEU	4.9
European Globalisation Adjustment Fund	1.1
European Solidarity Corps	0.8
Digital Europe	0.5

Kilde Draghi-rapporten, The future of European competitiveness Part B | In-depth analysis and recommendations.

Imidlertid har ovenstående investeringer gitt begrensede resultater ifølge Draghi. Kun 37% av den voksne befolkning deltok i 2016 i etter- og videreutdanningsaktiviteter, og veksten har siden da vært ubetydelig. Dersom kravet fra EUs kompetanseagenda (2020) om at 60% av den voksne befolkning skal delta i etter- og videreutdanningsaktiviteter må nærmere 50 millioner mennesker gjøre dette.

I følge Draghi er det flere faktorer som er årsak til de begrensede resultatene. For det første har i hovedsak medlemsstatene ansvar, noe som i stor grad begrenser EU-kommisjonens mulighet til å påvirke kvaliteten og relevansen av finansierte prosjekter, samt å føre kontroll med bruken. Medlemsstatene ønsker også ingen kontroll utover frivillig samarbeid. For det andre er det ofte liten eller ingen medfinansiering fra medlemsstatene. For det tredje er det ofte vanskelig å nå ut til målgruppene, og for det fjerde er det i mange tilfeller fravær av systematiske evalueringer av kompetansepolitikk både på prosjekt- og aggregasjonsnivå. Eksisterende revisjoner setter søkelys for mye på om formelle regler er fulgt (f.eks. anvendelse av anskaffelsesregler) heller en resultater. Dette

¹¹ På side 267-268 i del B av Draghis rapport ([utvidet versjon med analysedel](#)) finnes en god oversikt over EUs nåværende kompetansepolitikk, inkludert en kommentar om Erasmus+ sitt budsjettnivå. Det kan ikke leses slik at Draghi-rapporten eksplisitt argumenterer for at Erasmus+ sitt budsjett for 2028-2034 bør være femdoblet, men for å nå ut til alle Europas unge bør den det sier Draghi. Behovet for en slik økning omtales i flere kretser i EU-systemet, uten noen nærmere forpliktelse dog.

kompliserer også vurderingen av effektiviteten til programmene sammenlignet med alternativ bruk av finansiering eller alternative opplæringsstilnæringer.

Draghi anbefaler derfor at EU gjennomgår dagens politiske tiltak, og at det er avgjørende å revurdere ikke bare hvor mye penger som bevilges til utdanning og opplæring, men i enda større grad måten pengene brukes på. Politikken bør være mer strategisk, fremtidsrettet og rettet inn mot kommende mangel på kompetanse. Styringen av utdannings- og kompetansepolitikken også på EU-nivå blir dermed viktig.

Fremtidig politikk

Draghi-rapporten foreslår at EU aktivt jobber for å overvinne sine nåværende utfordringer og gjennomføre en betydelig nytenkning innen kompetansepolitikk. EU anbefales ta i bruk en ferdighetsbasert tilnærming der vektlegging skifter fra «type formell utdanning» til å forberede studentene med de riktige ferdighetene for den raskt utviklende økonomien og arbeidsmarkedet. Dette er ikke ulikt «Skills first» ordbruken i Det europeiske kompetanseåret¹². I tillegg er ikke den første universitetsutdanningen eller annen utdanning tilstrekkelig. EU må gjøre livslang læring til en integrert del av hele utdanning- og karriereløpet uavhengig av sosial bakgrunn. Politikken må bli mer strategisk og effektiv, samt et sterke søkelys på gjennomføringen av politikken.

Rapporten anbefaler at styring av politikken skifter fra mer frivillig koordinering til omfattende og til dels mer bindende koordinering blant medlemslandene. Interessenter og bedrifter må ta del i utformingen og gjennomføring av politikken. Draghi-rapportens visjon er å legge grunnlaget for opprettelsen av en «Union of Skills» med vektlegging av relevante ferdigheter av høy kvalitet, uavhengig av hvor og hvordan de er tilegnet. I kommisjonspresident von der Leyen politiske retningslinjer for den nye mandatperioden 2024-2029 er også «Union of Skills» tema uten nærmere beskrivelse.

Draghi-rapporten legger frem følgende 12 forslag¹³:

1. Samle inn og utnytt detaljerte data om kompetansebehov, ('skills intelligence') for å utforme ny kompetansepolitikk.
2. Læreplanene må utformes for å møte endrede kompetansebehov behov.
3. Etablere et harmonisert system for sertifisering av ferdigheter som er felles for alle EUs medlemsstater.
4. Tenke nytt om utforming, finansiering, implementering og evaluering av EUs kompetansepolitikk.
5. Investere i voksenopplæring.
6. Fremme og reformere yrkesfaglig opplæring (VET).
7. Tiltrekke flere høyt kvalifiserte arbeidstakere fra land utenfor EU.
8. Redusere feilallokering av fremtidige talenter, dvs. nå ut til talenter med foreldre med lav sosial bakgrunn.

¹² Du kan lese mer om Det europeiske kompetanseåret [her](#).

¹³ Disse tiltakene nærmere forklart på side 271-278 i Draghi-rapportens del B [utvidet versjon med analysedel](#).

9. Avhjelpe mangelen på kompetanse i kritiske verdikjeder i strategiske industrier, som energi, ren teknologi, avansert teknologi og forsvar.
10. Fremme lederkompetanse i små og mellomstore bedrifter.
11. Forbedre lærernes tilgjengelighet og arbeidsvilkår som gjenspeiler verdien av deres arbeid og kvalifikasjoner.
12. Øke deltakelsen i arbeidsmarkedet. For å realisere en effektiv og rettferdig «Union of Skills» (kompetanseunion) må man arbeide for å fjerne de hindringene som i dag reduserer deltakelsen av spesielt kvinner i arbeidsmarkedet.

Rådets arbeid høst 2024

Det ungarske formannskapet

Ungarn har hatt syv hovedprioriteringer under sitt formannskap¹⁴:

1. Ny avtale om europeisk konkurransevne («New European Competitiveness Deal»).
2. Styrking av europeisk forsvarspolitik.
3. En konsekvent og merittbasert utvidelsespolitikk.
4. Hindre ulovlig migrasjon.
5. Forme fremtidens samholderspolitikk.
6. EUs landbrukspolitik med bønder i sentrum («A farmer-oriented EU agricultural policy»).
7. Adressere demografiske utfordringer.

På utdanningsområdet har det ungarske formannskapet hatt følgende tre prioriteringer:

1. Konkurransedyktig høyere utdanning (Promotion of a competitive European Higher Education) – med fokus også på demografi (utfordringer).
2. Strategiske partnerskap innen utdanning og opplæring med rådskonklusjoner på utdanningsministrenes møte i november
3. Det grønne og digitale skiftet i utdanning og opplæring.

Det ungarske formannskapet arrangerte et uformelt konkurransevnerådsmøte 16-17. september 2024 der også høyere utdanning var et tema, og på EUs utdanningsministermøte 25. november vedtok de rådсанbefaling om attraktive karrierer i høyere utdanning og rådskonklusjoner om strategiske partnerskap i utdanning.

Uformelt konkurransevnerådsmøtet Budapest 16-17. september 2024

Det ungarske formannskapet arrangerte det uformelle konkurransevnerådsmøtet 16-17. september 2024, der høyere utdanning også var tema. Tema for delen som omhandlet høyere utdanning var forslaget om en europeisk grad i høyere utdanning¹⁵. En europeisk grad kobles til arbeidet med Europas fremtidige konkurransekraft og å gi europeiske borgere en sterkere europeisk identitet, og formålet med å ha saken på dagsorden under det uformelle konkurransevnerådsmøtet var å diskutere status. Debatten tilførte ikke mye nytt og gikk i hovedsak ut på å diskutere utfordringene som å inkludere mangfoldet i nasjonale utdanningssystemer, gjensidig anerkjennelse av kvalifikasjoner og økonomisk bærekraft. Diskusjonen satte søkelys også på hvordan man kan sikre at den foreslåtte europeiske graden respekterer de ulike utdanningstradisjonene og nasjonale kompetansene i medlemsstatene, samtidig som den fremmer dypere integrasjon og balansert hjernesirkulasjon blant høyere utdanningsinstitusjoner i de ulike medlemslandene. Videre utvekslet medlemslandene synspunkter om hvordan institusjoner som ikke kan utstede fellesgrader unngår konkurransemessige ulemper.

¹⁴ Du finner det ungarske formannskapets prioriteringer [her](#).

¹⁵ Du kan lese mer om den europeiske graden i høyere utdanning [her](#), og i halvårsrapporten for utdanning vår 2024 [her](#).

Rådsanbefaling om attraktive karrierer i høyere utdanning

EUs ministre med ansvar for utdanning vedtok 25. november 2024 en rådsanbefaling om attraktive og bærekraftige karrierer i høyere utdanning¹⁶.

Europakommisjonen la 27. mars 2024 frem en såkalt høyere utdanningspakke om en fremtidig europeisk grad med tilhørende to forslag til rådsanbefalinger; en om å bedre europeiske kvalitetssikrings- og godkjenningssystemer i høyere utdanning og ett om forslag om attraktive og bærekraftige karriereveier for ansatte innen høyere utdanning. En europeisk grad kobles til arbeidet med Europas fremtidige konkurransekraft og å gi europeiske borgere en sterkere europeisk identitet.

Det ungarske formannskapet har tatt videre forslaget til rådsanbefaling om attraktive og bærekraftige karriereveier for ansatte innen høyere utdanning, som må sees i sammenheng med rådsanbefaling fra desember 2023¹⁷ om rammeverket for å tiltrekke seg og beholde forsknings-, innovasjons- og gründertalenter i Europa.

Målet med rådsanbefalingen er at EUs medlemsstater fremmer og anerkjenner verdien internasjonalt akademisk samarbeid, som utvikling av felles studieprogrammer, økt anerkjennelse av ulike akademiske roller, som innovativ og effektiv undervisning, og jobbe for ikke-diskriminerende arbeidsvilkår. Disse tiltakene skal gjøre akademiske karrierer ved høyere utdanningsinstitusjoner mer attraktive og bidra til å støtte et tettere europeisk utdanningsamarbeid. Det tas videre til ordet for å anerkjenne undervisning på lik linje med forskning, samt å investere i kompetanseutvikling av vitenskapelige ansatte som også understøtter innovative tilnærminger til undervisning for ulike studentgrupper. Rekrutteringspolitikken til vitenskapelige stillinger bør også være åpen og oversiktlig.

Europakommisjonen vil følge opp rådsanbefalingen ved å støtte tiltak på EU-nivå for evidensbasert politikk og dialog med sosiale partnere, samt å støtte synergier til rådsanbefalingen om forskerkarriere, jf. ovenfor. Erasmus+ vil også støtte tiltak for attraktive og bærekraftige karrierer i høyere utdanning.

Rådskonklusjoner om strategiske partnerskap i utdanning

EUs ministre med ansvar for utdanning vedtok 25. november 2024 rådskonklusjoner om strategiske partnerskap i utdanning¹⁸. Bakteppet for rådskonklusjonene er å adressere Europas mangel på (rett) kompetanse. Rådskonklusjonene ønsker å fremheve viktigheten av strategiske partnerskap innen utdanning. Med strategiske partnerskap menes samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og samfunns- og næringsliv i bredt. Dette samarbeidet vil ha som mål å adressere felles samfunnsmessige behov/utfordringer og en langsiktig visjon for å de mål de strategiske partnerskapene setter.

Rådskonklusjonene anerkjenner medlemsstatenes ulike utdanningssystemer og utdanningsinstitusjoners autonomi, men likevel nødvendigheten av å fremme nøkkelkompetanse som entreprenørskapskompetanse, grønne og digitale ferdigheter mv. Som Dragi-rapporten fremhever vil mangelen på kompetanse trolig forverres i fremtiden, dersom en ikke klarer å tette kompetansegapet. Europas konkurransekraft avhenger av dets evne til å håndtere nåværende og fremtidig mangel på kompetanse. Rådskonklusjonene tar dette med i sine betraktninger.

¹⁶ Rådsanbefalingen om attraktive og bærekraftige karrierer i høyere utdanning finnes [her](#), og pressemelding [her](#).

¹⁷ Du kan lese om rådsanbefaling om rammeverket for å tiltrekke seg og beholde forsknings-, innovasjons- og gründertalenter i Europa [her](#).

¹⁸ Rådskonklusjonene om strategiske partnerskap i utdanning finnes [her](#).

Rådskonklusjonene anbefaler medlemsstatene å:

- Fremme strategiske partnerskap på transnasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å styrke kvalitet, attraktivitet, relevans og inkludering i alle typer utdanningstilbud.
- Fremme entreprenørskapskompetanse, kreativitet og innovasjon på alle utdanningsnivåer.
- Fremme utvikling og implementering av innovative og fleksible læringsveier gjennom strategiske partnerskap, inkludert styrking av sammenheng mellom ulike typer utdanning og godkjenning av realkompetanse og kvalifikasjoner.
- Fremme bruk av strategiske partnerskap for å styrke betydningen av rådgivning.
- Fremme muligheter for arbeidsbasert læring og lærlingplasser av høy kvalitet i strategiske partnerskap med arbeidsgivere og partene i arbeidslivet.
- Støtte faglig utvikling og mobilitet for lærere og annet undervisningspersonell gjennom strategiske partnerskap med interessenter.
- Styrke integreringen av utdanning og opplæring i utviklingsstrategier på lokalt, regionalt, grenseoverskridende og EU-nivå, med sikte på å styrke synergier innen forskning og innovasjon og grønn og digital omstilling.

Europakommisjonen med respekt for medlemsstatenes kompetanse på utdanning anbefales å:

- Fremme utveksling av god praksis og erfaringer innen organisering, gjennomføring og evaluering av strategiske partnerskap og transnasjonalt samarbeid på utdanningsområdet.
- Gi veiledning og identifisere finansieringsmuligheter for å støtte etableringen av strategiske partnerskap under Erasmus+, Horisont Europa, Det europeiske sosialfondet pluss (European Social Fund Plus), Det europeiske regionale utviklingsfondet (European Regional Development Fund) og andre relevante EU-finansieringsinstrumenter.
- Fortsette å støtte medlemsstatene og utdanningsinstitusjonene i å styrke strategiske partnerskap innen utdanning og opplæring, inkludert de europeiske universitetsalliansene, den europeiske alliansen for lærlinger, sentre for fremragende yrkesfag, for å styrke europeisk konkurransevne, legge til rette for det grønne og digitale skifte og støtte åpen strategisk autonomi gjennom utdanning.
- Støtte initiativer for å rulle ut kompetanseheving og omskolering i fremtidsrettede sektorer og teknologier.

Policydebatt om fremtidens ferdigheter og konkurransekraft gjennom høyere utdanning

Utdanningsministrene hadde 15. november 2024 også en policydebatt¹⁹ om fremtidens ferdigheter og konkurransekraft gjennom høyere utdanning. Debatten tok utgangspunkt i anbefalingene i Draghi-rapporten og behovet økt arbeidskraft og behovet for å redusere Europas kompetansegap.

Ministrene diskuterte spesielt fordelene ved å styrke fremtidsrettet kompetanse og konkurransevne gjennom grenseoverskridende samarbeid, og understreket også fordelene ved å investere i høyere utdanningsinstitusjoner som motorer som driver EUs konkurransevne. Selv om ministrene har ulike synspunkter om en mulig europeisk grad innen høyere utdanning, ble denne mulige graden fremhevet positivt i forhold til fremtidig konkurransevne. Ministrene fremhevet blant annet relevansen av digitale ferdigheter og utdanning om bærekraft, samt viktigheten av å tilpasse kurs og utdanning til arbeidsmarkedets behov.

¹⁹ Bakgrunnsnotatet for debatten om fremtidens ferdigheter og konkurransekraft gjennom høyere utdanning finner [her](#), videoopptak av debatten kan sees [her](#).

Forventninger fremover

Polsk formannskap vår 2025

Det polske formannskapet la 10. desember 2024 frem sine prioriteringer for formannskapet i Rådet, 1. januar – 30. juni 2025. Det polske formannskapet har følgende overordnede prioriteringer, hvor samtlige har sikkerhetsaspekter²⁰:

1. Forsvar og sikkerhet (Defence and security).
2. Beskyttelse av mennesker og grenser (Protection of people and borders).
3. Motstand mot utenlandsk innblanding og desinformasjon (Resistance to foreign interference and disinformation).
4. Sikre sikkerhet og forretningsfrihet (Ensuring security and freedom of business).
5. Energitransformasjon (Energy transformation).
6. Konkurransedyktig og motstandsdyktig landbruk (Competitive and resilient agriculture).
7. Helsesikkerhet (Health security).

Det polske formannskapet har følgende prioriteringer for utdanning og opplæring:

- Fortsette å fremme samarbeid mellom EU-land for å bygge mer motstandsdyktige og inkluderende utdanning- og opplæringsystemer.
- Initiere en høynivådebatt om Det europeiske utdanningsområdet om evaluering av første periode (2021-2025) og perspektiver for videre samarbeid og prioriteringer for neste periode (2026-2030).
- Initiere en høynivådebatt om EU-programmer på utdanningsområdet (Erasmus+ og European Solidarity Corps) etter 2027 som bygger på midtveiseevalueringen av nåværende programperiode.
- Prioritere fremdrift i arbeidet med den høyere utdanningspakken, og spesielt en plan for en felles europeisk grad i høyere utdanning.
- Diskutere læringsmobilitet and fremtiden til europeiske universiteter (the European University initiative)
- Implementere konseptet for eksellense innen yrkesfaglig utdanning (VET).

Under debatten om neste programperiode Erasmus+ og European Solidarity Corps nevner det polske formannskapet muligheten for å inkludere deltakelse av tredjelandsborgere for å gjøre Europa til en mer attraktivt område for å studere og lære.

I tillegg har det polske formannskapet nevnt, og implementering av 2023-anbefalinger om digital utdanning og evaluering²¹ av handlingsplan for digital utdanning (2021-2027).

²⁰ En lenke til det polske formannskapets hjemmeside [finnes her](#), en lenke til aktuelle arrangementer finnes [her](#).

²¹ Du kan lese mer om rådsanbefalinger/konklusjoner for faktorer for vellykket digital utdanning og opplæring og forbedring av tilbudet av digitale ferdigheter i utdanning og opplæring [her](#). Du kan lese mer om handlingsplanen for digital utdanning [her](#).

Rådskonklusjoner og rådsanbefalinger

Det polske formannskapet planlegger følgende saker på sitt rådsmøte for utdanning 12. mai 2025:

- Rådskonklusjoner om inkluderende utdanning (inclusive learner-focused school practices).
- Resolusjon om en «blueprint» for en europeisk grad i høyere utdanning.
- Rådskonklusjoner om et Europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning.

Møter/konferanser

- Høynivågruppen (HLG) 1-3. desember 2024 (gjennomført).
- Uformelt ministermøte inkluderende utdanning 21-22. januar.
- Generaldirektørmøte for høyere utdanning (DGHE) 12-14 februar.
- Bologna Follow-up Group 24-25 februar.
- Formannskapskonferanse inkluderende utdanning 17-18. mars.
- Generaldirektørmøte for skole (DG Schools) 27-28. mars.
- Rådsmøtet for EUs utdanningsministere finner sted 12. mai.
Generaldirektørmøte for fag- og yrkesopplæring (DG VET) 19-20. mai.

Ny trio Polen-Danmark-Kypros

Med det polske formannskapet i Rådet innledes også neste trio (Polen, Danmark og Kypros) som varer til 30. juni 2026²². Medlemslandene som har formannskapet etter hverandre, arbeider tett sammen i grupper på tre. Trioen setter langsiktige mål og utarbeider et felles program som fastsetter de viktigste temaene som skal tas opp i rådet. Dette systemet sikrer at bestemte temaer får kontinuerlig oppmerksomhet gjennom hele 18-månedersperioden. På grunnlag av trioprogrammet utarbeider hvert av de tre medlemslandene sitt eget, mer detaljert seks-måneders program.

1. Et sterkt og sikkert Europa, med henvisning til sikkerhet og forsvar, migrasjon og grensebeskyttelse, utvidelse av unionen og interne reformer.
2. Et velstående og konkurransedyktig Europa, som tar for seg ulike komponentene som konkurransevne, grønn og digital omstilling (twin transition), innovasjon, miljø og sosiale forhold.
3. Et fritt og demokratisk Europa, med henvisning til EUs verdier som rettssikkerhet og menneskerettigheter.

Gjennom hele 18-månedersperioden vil trioene opprettholde en dialog med sivilsamfunnet og innbyggerne, spesielt ungdommen. Dette vil trioene gjøre sammen med EU-institusjonene innenfor deres kompetanseområder.

Europakommisjonen

Det nye kommisjonskollegiet (von der Leyen II-kommisjonen) tiltrådte 1. desember, og vil nå begynne sitt arbeid basert på de politiske prioriteringene mv.

Europakommisjonens arbeidsprogram for 2025 forventes å komme tidlig i januar, men Europakommisjonen har allerede annonsert at «Union of Skills» skal behandles på kommisjonskollegiemøtet 5. mars 2025²³. Dette vil være eksekutiv visepresident Roxana Mînzatu første leveranse, og det forventes at Europakommisjonen her vil skissere visjon, mål og virkemidler

²² Du kan lese mer om trio-programmet (Polen, Danmark og Kypros) [her](#).

²³ Se foreløpig agenda [her](#).

for Union of Skills mye i tråd med hva som allerede er nevnt i oppdragsbrev, kommisjonens politiske retningslinjer og Draghi-rapporten.

2025 er også året for evaluering av Det europeiske utdanningsområdet, samt å enes om videre samarbeid og prioriteringer for perioden 2026-2030. Europakommisjonen forventes å legge frem en melding, i en eller annen form, om evaluering av Det europeiske utdanningsområdet våren 2025.

Forslag til neste programperiode av Erasmus+ (2028-2034) forventes å komme sommer/høst 2025. Europakommisjonen har varslet et skifte fra et programfokus til et mer policyfokus for EU-programmene i neste programperiode, med andre ord at programmene i enda større grad skal brukes strategisk for å oppnå politiske mål.

Mads Gravås, Spesialutsending for utdanning, Norges delegasjon til den europeiske union, Brussel, 6. januar 2025.